

KJAK

Kringvarpið óheft?

Lógvan á Lakjuni

løgtingsmaður

Í síðstu viku av-
dúkaði Sjúrður
Skaale fyri okkum,
hvussu ódám-
ligar metodur
Kringvarp Føroya
hefur brúkt fyri
at niðurgera og karaktermyrða fólk
við tí endamáli at koma fram til síni
frammanundan ætlaðu úrslit.

Hetta er óhugnaligt – men tað
merkiliga er, at tú verður als ikki
kløkkur av hesum, tí hetta er jú
fatanin, sum tú hevur gingið við í
fleiri ár – eisini av egnum royndum.

Vit minnst øll ta ósakligu og
harðrendu jagstran, KvF undir
seinastu samgongu førði móti tá-
verandi løgmanni, Kaj Leo Holm Jo-
hannesen, og Jørgen Niclasen, sum
tá var landsstýrismaður í fíggjar-
málum.

Vit minnst metodurnar, hvussu
KvF í tíðindasending eftir tíðinda-
sending umaftur og umaftur og
umaftur og umaftur spældi út-
talilsi hjá táverandi løgmanni fyri
at misteinkiliggera hann, og vit
minnst sendingarnar um Jørgen,
har ljóð-effektir og myndasaman-
setingar gjørdur alt til ein óhugna-
ligan krimileik. Upp á sama máta
fóru teir eftir Heðini Mortensen,
sum tá var borgarstjóri í Havn.

Og hvat var endamálið? Var tað
annað enn at føra politikk og at
karaktermyrða hesar persónar?

– Ein annar máti at manipulera
og føra politikk uppá, er at tiga mál
burtur. Tað ger Kringvarpið eisini,
og tað er minst líka ósakligt og
álvarsamt!

Eg skal bara nevna viðgerðina –
ella rættari sagt “íkki viðgerðina” av
hjúnabandslógini.

Hetta, at devaluera hjúnabandið
og gera tað kynsneutralt er álvars-
ligasta mál, sum nakrantíð er við-
gjørt í Føroyum.

Men hvat hevur kringvarpið
gjørt burtur úr tí? Hvar bleiv málið

av? Og hvussu nógv hava vit hoyrt
í kringvarpinum um tað, síðani tey
saman við øðrum “feiraðu” sam-
tyktina 29. apríl í fjør? Tað mátti
tó havt áhuga í einum so kontro-
versiellum máli at sagt Føroya fólki
frá, hvar málið bleiv av, og hvat
hendir við málinum, og hví einki
hoyrdist um tað aftur.

Sjálvur havi eg aftur og aftur
reist spurningar í Løgtinginum
um málið og undrast á ta lögnu
framferðina hjá landsstýrinum í
hesum máli. Men mínir relevantu
spurningar hava verið tagdir
burtur av Kringvarpi Føroya.

Nú í apríl er eitt ár farið, síðan
løgtingið við teprum meiriluta á
ivasaman hátt samtykti eitt illa
frágingið ríkislógartilmæli um at
fáa danir at broyta hjúnabands-
lógina, soleiðis at tveir menn ella
tvær kvinnur eisini skulu sleppa
at giftast og vera hjún!

Men trupulleikar vóru av einum
stykki í eini aðrari grein (§14, stk.
2) í hjúnabandslógini um signing
av borgarliga giftum í kirkjuni,
sum av tekniskum grundum ikki
kundi broytast beinanvegin. Tí
varð í ígildiskomugreinina sett, at
lógin ikki kom í gildi, fyrr enn hetta
stykki annaðhvørt var strikað ella
broytt. Hetta bleiv gjørt fyri at fáa
nóg nógv at samtykkja uppskotið,
tí tað er hóast alt enn ein meiriluti,
sum ikki vil hava hetta inn í
kirkjurnar!

Málið varð síðani sent til Dan-
markar, tí tað eru danir, sum skulu
seta tað í gildi. Fyrsta reaktiónin hjá
dønum um sjálvt málið var, at hetta
livdi ikki upp til teir standardir,
sum skulu til í einum slíkum máli,
og tí mæltu teir til at broyta tað og
fáa tað aftur í Løgtingið. Løgmaður
og Sirið Stenberg, sum áður hava
bedýrað, at hetta ikki var eitt sam-
gongumál, lögdu nú trýst á danir
og fingur teir at ganga við til, at
skeivleikarnar kundi mann ordna
seinni. Hava vit hoyrt nakað um
hetta í kringvarpinum?!

Og so er tað henda ólukku §14,

stk. 2. Tað heilt løgna og ódámliga
er, at fyri minni enn einum ári
síðani var hetta stk. 2 í §14 danskt
málsøki – tað hava bæði løgmaður
(26.03.16) og Sirið Stenberg (25.05.16)
greitt løgtinginum frá, men fyri
stuttum hevur løgmaður (hokus-
pokus) lýst hetta at vera føroyskt
málsøki, hóast Løgtingið ongantíð
hevur yvirtikið tað. – Hevur kring-
varpið havt nakran áhuga í hesum
prinsipiella stjórnarskipanarlaga
máli?!

Og so hevur, sum tað sær út,
sjálvur løgmaður álagt landsstýris-
kvinnuni í kirkjumálum, Rigmor
Dam, at bera eitt mál í tingið, sum
eftir øllum at døma upprunaliga er
framleitt á løgmannsskrivstovuni,
har tey nú lóggeva inni á tí kirkju-
liga økinum ímóti kirkjunnar vilja.

Alt baklandið hjá kirkjuni hev-
ur í hoyringarskrivi sagt, at tey
ikki kunnu viðmæla hesum upp-
skotinum. Men sjálvur “kirkju-
ministarinn” í Føroyum fer nú
ímóti vilja kirkjunnar beinleiðis
inn og mælir til at taka ein lógar-
tryggjaðan verjugarð rundan um
kirkjuna burtur, soleiðis at tað nú
bara skal eitt ritual til, at tvey av
sama kyni kunnu verða signað í

kirkjuni.

Hetta er eitt sera prinsipielt og
óhoyrt stig, sum samgongan við
Føroya løgmanni og Rigmor Dam
á odda nú ætla at fáa Løgtingið at
taka – eitt stig, sum gongur beint
ímóti aldargomlum siðvenjum
og øllum teimum avtalum, sum
flokkarnir á Løgtingi hava gjørt í
sambandi við kirkjuna – ikki minst
tá ið arbeiðt varð við at yvirtaka
kirkjuna.

Men hevur Kringvarp Føroya
viðgjørt henda háaktuella og prin-
sipiella spurningin og tær avleið-
ingar, sum hetta kann fáa fyri fram-
tíðina hjá kirkjuni? Nei, als ikki!

– Næstseinasta mikudag vóru
munnligrir fyrispurningar í Løg-
tinginum, og teir vóru bara seks í
tali. Tveir av teimum átti eg sjálv-
ur, og teir fingur heilt nógva um-
talu í tinginum tann dagin. Báðir
spurningarnir vóru um hjúna-
bandslógina, annar til løgmann um
yvirtøkuna, sum eg havi lýst oman-
fyri, og hin var til Rigmor Dam um
hetta at lóggeva inn í kirkjuna beint
ímóti kirkjunnar vilja.

Satt at siga hevði eg eina litla
vón um, at kringvarpið fór at taka
spurningarnar upp ella í minsta lagi

at endurgeva teir, sum tey gjørdur
við fleiri aðrar av spurningunum
tann dagin. Men har var deyðatøgn!
Ikki eitt orð, hóast eg eisini sendi
teimum spurningin til Rigmor Dam
í telduposti.

Spurningurin hjá mær er, hví!
Hví tegir kringvarpið hetta burtur
– spurningar, sum eru so grund-
leggjandi og prinsipiellir?

Kann tað vera so galið, at tey
tilvitað royna at tiga hetta politiskt
korrekta málið burtur, so tað ikki
skal blíva so nógva umtalað, nú
tað aftur verður viðgjørt á tingi?
Fyrsta viðgerð verður jú hósdeginn,
6. apríl.

Eg havi so mangan upplivað,
hvussu selektivt kringvarpið er –
t.d. hvussu nógva og positivt rúm
annar parturin í hjúnabandskjak-
inum hevur fingið – meðan onnur,
sum hava verið í hinum partinum
og kanska hava roynt at talað at,
hava verið ignorerað, ja, og látur-
liggjørð!

Eg haldi, at tað er ræðandi og
ófrættakent, at Kringvarp Føroya,
sum sambært lóg skal leggja dent
á upplýsingar- og talufrælsi og sak-
liga og óhefta upplýsing, skal bera
seg soleiðis at.

Eiler og hansara »ókeyppis fiskirættindi«

Óli Jacobsen

Í síni tíð var Eiler
Jacobsen viður-
kendur sum tann
stóri slóðarin inn-
an okkara fiski-
vinnu. Hetta var
serliga galdandi
innan fyri uppsjóvarvinnuna, har
hann millum mangt annað var
tann fyrsti við tangakøling av veið-
uni, sum var eitt stórt frambrot á
hesum øki.

Eiler er ikki millum okkum long-
ur. Verður hann tikin uppá tung-
una í dag, er tað ofta sum tann,
ið seldi Krúnborg fyri nógvan
pening saman við kvotuni, sum

“hann hevði fingið ókeyppis frá tí al-
menna.” Hetta var seinast frammi í
útvarpinum seinasta mikudag.

Politikkurin í dag er, at nú skal
setast stoppari fyri, at tað skal bera
til á hendan hátt at gera sær dælt
av “fólksins ogn”.

Grundleggjandi kann hetta
sjónarmið vera rætt, men tað er
órættvíst at gera Eiler til fremstu
ímyndina av hesum fyrirbrigdi.

Eiler fekk einki forerandi. Hann
byrjaði sítt virksemi við berum
hondum. Hann var ein tann fyrsti
og fremsti í nótavinnuni, sum í dag
verður kallað uppsjóvarvinnan.

Tey fyrstu árinu var eingin av-
marking í hesi veiðu, sum mest sum
øll gekk fyri seg í altjóða sjógvi.

Teir, sum komu heim við størstu
veiðuni, vóru hetjur í samfelagnum,
sum góvu inntøkur bæði á sjógvi og
landi.

Men seinnapartin í 1960-unum
hildu strandalondini, at tað var
neyðugt við avmarkingum í silda-
veiðuni, sum tá var høvudsveiðan
hjá hesum skipum.

Tá varð í fleiri ár sett kvota fyri
heildarveiðuna. Tann stóri spurn-
ingurin var síðani at býta hesa
heildarveiðu millum londini.

Her var serliga lagdur dentur
á “søgulig rættindi”, t.v.s. tað sum
hvørt land hevði veitt undanfarnu
árinu. Tey lond, sum høvdu fiskað
mest, fingur størstu kvotuna.

Føroyingar fingur so sín part

út frá hesum tølum. Her átti Eiler
saman við øðrum reiðarum sjálv-
andi sín part. Tað var tískil hann
og hansara skip, sum góvu okkum
tann partin av kvotuni, sum nú
onnur skip fáa gagn av. Hetta
hevur so fyri ein stóran part verið
grundarlagið fyri teimum kvotum
vit hava í dag.

Henda søgan, sum er nógva
meira sigandi um virksemið hjá
Eiler, frættist minni um.

Tað eru kanska ikki øll sum
minnst, at nótaflotin ikki altíð
hevur verið eitt gullnám. Tað hev-
ur eisini staðið á, og summir máttu
gevast. Men ein, sum hóraðu undan,
og fekk tað at bera til, var Eiler.

Tann lóggáva um “ókeyppis”

fiskirættindi, sum víst verður til,
hevði Eiler einki við at gera. Hon
var reint politisk. Tí er tað órættur
móti honum, at hefta hann at hesi
lóggávu, sum politiska skipanin var
upphavið til.

Veruleikin er tann, at tað var
fyri ein stóran part Eiler, sum
legði grundarlagið fyri teimum
fiskirættindum, sum vit nú hava,
og sum alt samfelagið nú fær nyttu
burtur úr.

Tað er fyrst og fremst hetta vit
eiga at minnst Eiler fyri.